

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Чжу Фендайцзяо** на тему:
**«Ладотональна система в камерно-вокальній музиці китайських
композиторів XX століття у її зв'язках з виконавством»**
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне
мистецтво» з галузі знань 02– «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації
проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики
Харківського національного університету мистецтв
імені І. П. Котляревського
«26» серпня 2025 року, протокол № 1

Обґрунтування теми. Дисертацію присвячено процесу становлення китайської національної ладо-гармонічної системи XX століття у сфері камерно-вокальної музики у її зв'язках між композиторською творчістю та виконавством. На основі вивчення камерно-вокальних творів композиторів Чжу Цзяньєра, Дін Шаньде, Тан Сяоліня, Ло Чжунчжуна і Сан Тонга у часових межах 1940-х – 1980-х років розглядається лінія еволюції їх ладотонального мислення, яка сформувала нову систему сучасних композиторських засобів, що змінили та ускладнили вокальні виконавські прийоми, значною мірою розширився круг всіх музичних мовних засобів виразності, збагатилися технічні та художні можливі голосу, а також значно підвищилися вимоги до виконавця сучасних камерно-вокальних творів. Осягнення новітніх технік та їх синтез з пентатонним ладом надає китайським композиторам нових творчих можливостей, в тому числі, й у жанрі камерно-вокальної музики, яка в своїй основі ґрунтується європейських принципах співу бельканто у супроводі фортепіано, що має рівнотемперований стрій. Тому «адаптація» можливостей пентатоніки та всього комплексу засобів, що визначає національну своєрідність, у новій для нього реальності розкриває додаткові художні можливості пентатоніки. Даний процес стрімко відбувався у камерно-вокальних творах китайських композиторів XX століття, які демонструють різні підходи до втілення національного через сучасне, наближаючи, з одного боку вокальне виконання до автентичної акустики, з іншого, – експериментуючи з новітніми техніками письма і роблячи музичну мову своїх творів зрозумілою світу.

Таким чином, еволюція ладотонального мислення китайських композиторів XX століття вимагає ретельного вивчення в аспекті виконавських прийомів зазначених творів, оскільки до них ще не склалася усталена виконавська традиція. З іншого боку, багато виконавців уникають наявності в своєму репертуарі подібних творів саме через відсутність їх розуміння.

Актуальність теми дисертації зумовлена: невідповідним рівнем розробки проблем ладової організації китайської камерно-вокальних творів китайських композиторів у зв'язках з їх виконавською реалізацією; наявністю «точок перетину» у камерно-вокальній творчості китайських композиторів двох інтонаційних систем – рівномірно темперованого строю (12-ТЕТ), домінуючого в західній академічній музиці, та акустичної системи 12-люй (十二律), що складає основу ладових структур традиційної музики Китаю; обґрунтуванням шляхів адаптації та «вживання» пентатонного ладу та всього комплексу національної музичної мови в тональну та атональну звуковисотну системи ладотонального мислення провідних китайських композиторів ХХ століття; затребуваністю розробки виконавських підходів до розуміння ладотонального мислення композиторів у камерно-вокальних творах ХХ століття та адекватного втілення їх художнього задуму та національної специфіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі інтерпретології та аналізу музики згідно з планом науково-дослідницької роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Її зміст відповідає комплексній темі «Когнітивне музикознавство: парадигматика музичної творчості в актуальних запитах історії» (протокол вченої ради №5 від 29.12.2022 рр.). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (протокол вченої ради № 4 від 30 листопада 2017 року), уточнено (протокол вченої ради №12 від 27.06.25).

Мета дослідження – обґрунтувати взаємозв'язок еволюції ладотонального мислення китайських композиторів ХХ століття та виконавського втілення національних традицій співаками-інтерпретаторами у камерно-вокальній музиці.

Об'єкт дослідження – музичне мистецтво ХХ століття.

Предмет дослідження – ладо-тональна система камерно-вокальної музики Китаю в її зв'язках з виконавством.

Матеріал дослідження – камерно-вокальні твори композиторів, які визначили еволюцію ладо-тонального мислення ХХ століття: Чжу Цзяньера, Дін Шаньде, Тан Сяоліня, Ло Чжунчжуна, Сан Тонга. Вибір матеріалу зазначених вище композиторів був покликаний прагненням узагальнити різні прояви їх ладо-тонального мислення в камерно-вокальній музиці ХХ століття, виявивши шляхи їх розвитку й руху уперед.

Методи дослідження базуються на сукупності наукових підходів, необхідних для розкриття заявленої теми: *історико-типологічний* – сприяє вибудовуванню історичної спадкоємності китайського музичного мистецтва та його зв'язків з традиціями європейського вокального виконавства; *музично-теоретичний* – для систематизації принципів звуковисотної організації

китайських камерно-вокальних творів XX – XXI століть; *системний* – забезпечує взаємодію функціональних і структурних характеристик камерно-вокальних творів; *музично-естетичний* – дозволяє осмислити світоглядні позиції китайських композиторів та поетів; *жанрово-стильовий* – для виявлення композиторського трактування камерно-вокальних творів у контексті стилю; *структурно-функціональний* – композиційно-драматургічний зміст творів; *інтонаційний* – визначає способи актуалізації музичного та вербального тексту; *інтерпретологічний* – зосереджує увагу на проблемах відтворення композиторського та поетичного тексту, а також національного звукового ідеалу.

Теоретичною базою дисертації стали наукові праці музикознавців, присвячені: загальним питанням звуковисотної організації музики (Гайденко, 2006; Гнатів, 2014; Коновалова, 2022; Kramer, 1984; Кузьмук, 2020; Лі Хуасінь, 2023; Майденберг-Тодорова, 2014; Моїсєєва, 2001; Ревенко, 2012; Сюта, 2011; Тукова, 2021; Юцевич, 2003; Сян Ян, 2022; Beiche, 1992; Dalhaus, 1990; Herzog, 2019; Hindemith, 1952; Nyer, 2002; Powers, 1996 та ін.); жанру, стилю, технікам композиції у європейському музичному мистецтві XX століття (Малий, 2021, 2022; Коханик, 2002, 2003; Шаповалова, 2007, Шип, 1998, 2011; Майденберг-Тодорова, 2012; Ревенко, 2012; Anderson, 2000; Clement Brett, 2023; Schönberg, 1984, 2021 та ін.); камерно-вокальній творчості китайських композиторів XX століття (Ван Дуангуй, 2016; День Кайюань, 2018; Ці Мінвей, 2018; Ван Даянь, 2009; Вен Сяо Нін, 2008; Лінь На, 2011; Лю Дзюаньдзюан, 2005 та ін.); питанням вокального виконавського мистецтва і педагогіки (Дуда, 2005; Мадішева, 2002; Микиша, 1985; Ян Бо, 2016; Ван Ве; Ван Веньлі, 2006; Ван Цзюнь, 2011; Лю Дзюаньдзюан, 2006; Сян Ян, 2023 та ін.); проблемам інтеграції китайської та західної музичних культур у XX столітті (Бай Є, 2016; Чжан Янь, 2006; Чжу Юаньюань, 2017; Kouwenhoven, 2001; Lei Weng, 2008; Xiaole Li, 2003 та ін.); теоретичним питанням ладової організації китайської музики (Хань Сюебін, 2018; Пен Чен, 2006; Яо Саньцзюнь, 2007; Li Mei, 2000; Russel, 2012; Ван Цичжао, 2015; Ван Яохуа, 2008; Дін Шаньде, 1990; Лі Чунгуан, 1979; Цзян Шаньшань, 2018; Сан Тонг, 1980, 2001, 2002, 2004, 2013 та ін.)

Наукова новизна отриманих результатів. У дослідженні *вперше*:

- обґрунтовано вплив еволюції ладо-тонального мислення композиторів на виконавське втілення у камерно-вокальних творах Чжу Цзяньєра, Дін Шаньде, Тан Сяоліня, Ло Чжунчжуна, Сан Тонга;
- у науковий обіг уведено переклади оригінальних вчень про гармонію китайських теоретиків Чжу Цзяньєра, Сан Тонга, Дін Шаньде, а також твори, в яких втілено специфіку ладової системи китайської вокальної музики;
- простежено розвиток ладо-тонального мислення китайських

композиторів в аспекті реалізації національних традицій співаками-інтерпретаторами у камерно-вокальній музиці XX століття через сучасні принципи звуковисотної організації;

- узагальнено шляхи адаптації національної ладової системи до традиційних та сучасних західноєвропейських композиторських технік у процесі становлення і розвитку китайської камерно-вокальної музики XX століття;

- визначено особливості втілення національних виконавських традицій у камерно-вокальній музиці провідних китайських композиторів XX століття через різні принципи звуковисотної організації;

- проаналізовано питання взаємодії мелодії та поетичного тексту, прийомів співу, дихання, характеристики образного змісту пісень, ансамблевої взаємодії між солістом і супроводом тощо.

Набули подальшого розвитку:

- вивчення загальної картини принципів звуковисотної організації, що склалися на сьогодні в музичному мистецтві;

- розкриття художнього потенціалу китайської ладової системи в камерно-вокальній музиці XX століття.

Практичне значення даної роботи може бути використано в лекційних курсах історії та теорії вокального виконавства, методики і педагогіки. Загальні положення, що стосуються виконавських завдань, можуть бути використані в практичній роботі в класі камерного співу. Робота повинна привернути увагу до цікавого і цінного явищу музичної культури сучасної епохи, познайомити з його національними витоками і художніми особливостями.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на кафедрі інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Основні положення роботи були оприлюднені у виступах на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. Науково-практична конференція «День науки» (Харків, Харківський національний університет мистецтв імені І.П.Котляревського, 20-21 травня 2019 р.);

2. Міжнародна науково-практична конференція «*Homo interpretatus* в творчій практиці сьогодення» науково-творчого проєкту «Практична музикологія» (Харків, Харківський національний університет мистецтв імені І.П.Котляревського, 6-8 грудня 2019 року);

3. Науково-практична конференція «Музична комунікація у питаннях і відповідях» (Харків, Харківський національний університет мистецтв імені І.П.Котляревського, 15-18 січня 2021 року);

4. IV Міжнародна наукова конференція Наукового проєкту «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, Харківський національний

університет мистецтв імені І.П.Котляревського, 13–14 лютого 2024 року);

5. V Міжнародна наукова конференція «Мистецтво та наука в сучасному глобалізованому просторі» (Харків, Харківський національний університет мистецтв імені І.П.Котляревського, 18–19 травня 2024 року);

6. V Міжнародна наукова конференція Наукового проєкту «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, Харківський національний університет мистецтв імені І.П.Котляревського, 11–12 лютого 2025 року).

7. XXI Міжнародна науково-творча конференція студентів, аспірантів, докторантів «Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців» (Харків, Харківський національний університет мистецтв імені І.П.Котляревського, 22–23 квітня 2025).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 4 статті, з яких 3 статті – у спеціалізованих фахових виданнях категорії Б, рекомендованих і затверджених МОН України:

1. Чжу Фендайцзяо. (2019). Становлення камерно-вокального стилю Чжу Цзяньєра: ранні твори. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 52, 173-187. DOI 10.34064/khnum1-52.11

https://intermusic.kh.ua/vypusk52/52_12_chzgu_fendaytszyo.pdf

2. Чжу Фендайцзяо. (2019). Життєтворчість Чжу Цзяньєра: історіографія особистості композитора. *Аспекти історичного музикознавства*, 18, 190–212. DOI 10.34064/khnum2-18.11

https://aspekty.kh.ua/vypusk18/aspekty_18_11_chzhu_fendayitszyao.pdf

3. Чжу Фендайцзяо. (2025). Принципи звуковисотної організації у камерно-вокальних творах Сан Тонга. *Аспекти історичного музикознавства*, 39, 276–298. DOI 10.34064/khnum2-39.15

https://aspekty.kh.ua/vypusk39/aspekt_39_15_276-298_Fengdaijiao.pdf

4. Zhu Fengdaijiao. (2020). Problems Of Performing Modern Chamber-Vocal Music (On The Example Of Works Of Chinese Composers). *European Journal of Arts*, 2, 43-47. <https://doi.org/10.29013/EJA-20-2-43-47>

https://ppublishing.org/media/uploads/journals/journal/Art-2_2020_TL.pdf

Характеристика особистості здобувача. Чжу Фендайцзяо у 2011 році закінчила Луганський національний університет мистецтв імені Тараса Шевченка і одержала ступінь магістра. Навчалася в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського протягом 2017–2025 навчальних років (науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи Чернявська Маріанна Станіславівна).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувачка дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації Чжу Фендайцзяо у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, проведену на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Дисертація **Чжу Фендайцзяо «Ладотональна система в камерно-вокальній музиці китайських композиторів XX століття у її зв'язках з виконавством»**, представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Її зміст відповідає спеціальності 025 – Музичне мистецтво. Визначені мета та завдання повністю розв'язані, основні положення дисертації обґрунтовують наукову новизну. Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії. Результати дисертації пройшли апробацію на 7 науково-практичних конференціях; основні положення відображено у 4 одноосібних наукових статтях, з них – у фахових виданнях категорії Б, затверджених МОН України.

2. Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертація **Чжу Фендайцзяо «Ладотональна система в камерно-вокальній музиці китайських композиторів XX століття у її зв'язках з виконавством»** має теоретичну, практичну значущість, наукову новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної та практичної сфер сучасного музичного мистецтва. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію **Чжу Фендайцзяо «Ладотональна система в камерно-вокальній музиці китайських композиторів XX століття у її зв'язках з виконавством»** до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Головуюча на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри інтерпретології
та аналізу музики Харківського
національного університету мистецтв
імені І. П. Котляревського

ШАПОВАЛОВА Л.В.